

80. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2022

**TEOLOĢIJAS UN
RELIGIJPĒTNIECĪBAS
SEKCIJA
“RELIGIJAS LOMA
MAINĪGAJĀ PASAULĒ”**

Tēžu krājums

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

**80. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2022**

**TEOLOĢIJAS UN
RELIĢIJPĒTNIECĪBAS
SEKCIJA
“RELIĢIJAS LOMA
MAINĪGAJĀ PASAULĒ”**

Tēžu krājums

LU 80. starptautiskā zinātniskā konference. Teoloģijas un reliģijpētniecības sekcija "Reliģijas loma mainīgajā pasaulē". Tēžu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2022. 30 lpp.

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

Konference notika 2022. gada 17. un 18. februārī tiešsaistē "Zoom" platformā

Sastādītājs Valdis Tēraudkalns

Korektore Agita Kazakeviča
Maketētāja Andra Liepiņa

© Tēžu autori, 2022
© Latvijas Universitāte, 2022

<https://doi.org/10.22364/luszk.80.tris.tk>
ISBN: 978-9934-18-856-5

Satura rādītājs

Dace Balode	
Reliģijas loma mainīgajā pasaulē	4
Iļja Marija Boļšakovs	
Katoliskā tradīcija Latvijā: Svētā Pija X priesteru brālības darbība Latvijā	6
Kristīne Ēce	
Lilija Otilija Grīviņa – misionāre Ķīnā sarežģītajos politiskajos apstākļos	8
Līva Fokrote	
Ticības apliecināšana Stenlija Hauervasa teoloģijā	11
Roberts Galvāns	
Svētais Vakarēdiens Covid-19 krīzes apstākļos luterāņu tradīcijā	13
Dīāna Hristenko	
Padomju varas ietekme uz Evaņģēliski luteriskās baznīcas vadības maiņu – Latvijas un Igaunijas piemērs 1967.–1968. gadā	15
Ralfs Kokins	
Digitālā nemirstība	17
Beāte Orlova	
Livonijas kara interpretācija caur teoloģisko priekšstatu prizmu 16.–17. gadsimta Livonijas vēstures hronikās	20
Uģis Pallo	
Kesvikas kustības ietekme uz Latvijas bapstismu no 1910. gada līdz 1991. gadam	22
Andris Priede	
Šodienas sakrālā arhitektūra: Latvijas baznīcu jaunbūves – konservatīva pasūtinātāja izaicinājums	24
Linards Rozentāls	
Draudze no jauna un citādāk – reliģijas potenciāls pieaugošas kompleksitātes apstākļos	26
Jānis Rudzītis-Neimanis	
Reakcija uz mainīgo pasauli Vecās Derības tekstos	29

Reliģijas loma mainīgajā pasaulē

2022. gada Latvijas Universitātes starptautiskās konferences Teoloģijas un reliģijpētniecības sekcijas nosaukums vieno visus konferences pieteikumus zem vienas tēmas “Reliģijas loma mainīgajā pasaulē”. Tāds nosaukums vismaz pirmajā brīdī izklausās kā iepriekšpieņēmums, ka reliģijai varētu būt kāda skaidra, viena, nodefinējama loma. Nu, piemēram, stabilitāti dodoša loma iepretī šai mainīgajai pasaulei, kura nāk ar dažādiem izaicinājumiem, pārejošām, mainīgām lietām, mainīgām vērtībām, mainīgām varām, bet reliģija šajā visā varētu tikt saprasta kā alternatīva, mierinājumu sniedzēja, orientieris, beigu beigās, kā jau teikts – stabilitātes garants. Izmantojot salīdzinājumu, reliģija varētu būt kā laiva vai pat kuģis, kurā ceļojošie var justies drošāk, kamēr reliģijai nepiederīgajiem ir jākuļas kaut kā pašiem ūdens bangās. Varbūt ne par velti arī šis laivas simbols ir atrodams pašās reliģijās – Jēzus ar mācekļiem laivā, laiva vikingu un kuršu apbedījumu vieta, šajā gadījumā simbolizējot drošu pāriešanu citā pasaulē. Reliģija dod arī iespēju cilvēkiem apvienoties, rast tādu vienības piedzīvojumu, kuru citādi ir grūti izveidot, reliģijai šajā ziņā ir ārkārtīgi liels mieru nesošs potenciāls.

Tomēr vai tas ir tik vienkārši? Ja lūkojamies kaut tikai kristietības vēsturē, tad var redzēt, ka reliģija dažkārt ir bijusi ambivalentās pozīcijās – tā ir gan nostājusies apspiesto un vajāto pusē, bet reizēm ir bijusi izdevīgs ierocis varas rokās. Arī šobrīd, šķiet, nevar teikt, ka reliģija spēlē visprogresīvāko lomu – kaut vai pandēmijas kontekstā ir tiešām reliģiskas organizācijas, kas skaidri nostājas tās rīcības pusē, kas varētu palīdzēt pēc iespējas veiksmīgāk veidot jaunu normalitāti, bet bija arī tādas reliģiskas kustības, sākot no Austrālijas dabas reliģijām, beidzot ar Amerikas un arī Latvijas fundamentālistiski ievirzītām kustībām, kas mēģināja vīrusu apkarot ar sludināšanu vai izturējās kā, piemēram, kādas valsts ortodoksālā baznīca, kas principiāli atbalstīja ierobežojumus kā vajadzīgus un pareizus, bet tajā pašā laikā saredzēja sevi kā izņēmumu, uz kuru šie ierobežojumi neattiecas. Vēl dramatiskāk baznīcu ambivalentā loma izpaužas saistībā ar Krievijas agresiju Ukrainā, Krievijas pareizticīgās baznīcas vadītājiem nostājoties agresora pusē un atbalstot šo noziedzīgo un nežēlīgo karu.¹

Ja jautā par reliģijas lomu globāli, arī tur ir dažādas tendences. Sekularizācija Rietumu pasaulē pieaug spēkā, baznīcām piederīgo skaits sarūk. Tiesa, reliģijas aug Āfrikā, Indijā, budisms ļoti izplatās, piemēram, ASV. Tajā pašā laikā ir redzams, ka reliģija dīvainā veidā iegūst jaunu elpu, savienojoties ar populistiskiem, nacionālistiski ievirzītiem politiskiem spēkiem. Reliģijas sociologs un politologs Džefrijs Heins (Jeffrey Haynes) norāda, ka dažādās valstīs reliģija sasaistās ar t. s. pēcpatiesības politiku – kur nošķīrums starp faktu un pārliecību vairs nav būtisks – kā

¹ Jan Leonid Bornstein, “Moscow Patriarch Kirill: War has a metaphysical significance against gay parade”, *The European Times*, March 6, 2022, <https://www.europeantimes.news/2022/03/moscow-patriarch-kirill-war-has-a-metaphysical-significance-against-gay-parade/> (Skatīts 30.05.2022.) Delia Gallagher, “Pope Francis warns pro-war Russian patriarch not to be ‘Putin’s altar boy’”, *CNN*, May 4, 2022, <https://edition.cnn.com/2022/05/04/europe/pope-francis-patriarch-kirill-ukraine-invasion-intl/index.html> (Skatīts 20.05.2022.)

breksita gadījumā, kā Trampa ievēlēšanas gadījumā, bet viņš min arī citus piemērus no Brazīlijas, Indijas, Filipīnām – no visas pasaules. Un tad vēl, ja padomājam, kāda loma reliģijai ir migrācijas jautājumos – tā skaidri iezīmē savējos un svešos. Ja iepriekš tika minēts, ka reliģijai ir liels cilvēku vienošanas potenciāls, tad te, jāatzīst, reliģija var kalpot kā šķēršļa. Bēgļu krīzes laikā pie dažādiem sarunu galdiem pēkšņi “atcerējās”, ka mēs taču esam kristiešu kultūra, kas interesantā veidā nozīmēja to, ka tāpat citiem te nav ko meklēt.

Džefrijs Heinss secina, ka reliģija spēlē neparedzamu, tomēr nozīmīgu lomu uz politiku atsevišķās valstīs un attiecībās starp tām. Reliģija atgriežas reliģiska konservatīvisma formā, globalizācijas procesi iespaido reliģisko un sekulāro ideju mijiedarbību, “postsekularitāte” ir pašreizējais apziņas stāvoklis, lai arī tas nozīmē dažādas lietas dažādiem cilvēkiem.²

Kāda tad ir reliģijas loma? Vai gan nebūtu jārunā par dažādajām reliģijas lomām? Varbūt pat par dažādām reliģiju lomām, lai būtu taisnīgāk pret dažādām reliģiskām kustībām šajā pasaulē? Ir jāsecina, ka reliģijas lomas iespaido dažādi politiskie, ekonomiskie, sociālie procesi visā pasaulē. Atgriežoties pie laivas metaforas, varētu teikt, ka reliģija ir daļa no vienas lielas laivas, kurā esam pilnīgi, pilnīgi visi. Arī reliģija ir daļa no mūsu kopīgās pasaules. Jautājums par reliģiju mainīgajā pasaulē nav tik daudz par to, kā reliģija mainās, attīstās, it kā tai būtu savi attīstības noteikumi, bet tas ir jautājums, kādu atbildību par šo pasauli gribam uzņemt, neraugoties uz to, vai esam reliģiozi vai ne.

Tomēr cilvēka garīgums un nepieciešamība garīgi izpausties nedrīkst palikt neievēroti. Visos minētajos procesos ir jāatzīst, ka cilvēks ir garīga būtne, cilvēkam piemīt garīgums, cilvēks veido garīgumu. Un reliģiskā tradīcija noteikti ir viens no ļoti spēcīgiem instrumentiem, kā cilvēks var sevi kā garīgu būtni kopt.

Dace Balode

Prof., *Dr. theol.*, Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes dekāne

² Jeffrey Haynes, *Religion, conflict and post-secular politics*, Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2020; Jeffrey Haynes, *Trump and the Politics of Neo-Nationalism: The Christian Right and Secular Nationalism in America*, London: Imprint Routledge, 2021.

Katoliskā tradīcija Latvijā: Svētā Pija X priesteru brālības darbība Latvijā

Iļja Marija Boļšakovs

Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes doktorants

Referātā tiek apskatīta katoļu tradicionālisma vēsture Latvijā. It īpaši pievēršot uzmanību Pija X darbībai Latvijā.

2021. gadā pāvests Francisks ar apustulisko vēstuli “*Traditionis custodes*” mainīja normas, kas regulēja 1962. gada misāles izmantošanu, tādā veidā tradicionālās (Tridentes) mises svinēšanu. Pāvests Benedikts sava pontifikāta laikā (2007. gadā ar apustulisko vēstuli “*Summorum Pontificium*”) atvieglāja un paplašināja tradicionālās (ekstraordinārās) mises celebrēšanu. Tradicionālā katolicisma struktūras atrodas gan kanoniskajā vienībā ar Svēto Krēslu, piemēram, Svētā Pētera priesteru brālība vai priesteru un laju organizācijas “*Una Voce*” (ir pārstāvēta Latvijā), gan struktūras, kas neatrodas kanoniskā vienībā ar Svēto Krēslu, no kurām vispazīstamākā ir Pija X priesteru brālība, kas ne tikai paturēja tradicionālās mises svinēšanu, bet ieņēma kritisku pozīciju attiecībā pret Otrā Vatikāna koncila pieņemtiem lēmumiem, kā arī pret liturģisko reformu, kas notika Otrā Vatikāna koncila laikā. Tradicionālā latīņu mise ap sevi pulcināja tradicionālo uzskatu katoļus un bija zīme gan katoliskajai tradīcijai, gan skeptiskai negatīvai attieksmei pret Otrā Vatikāna koncila lēmumiem. Pija X brālība vienmēr saredzēja saikni starp Otrā Vatikāna koncilu un liturģiskām izmaiņām katoliskajā baznīcā. Tagad pāvests Francisks vēlas, lai tradicionālās ticīgo grupas, kas atrodas kanoniskā vienībā ar Svēto Krēslu, pārskatītu savus teoloģiskos un ideoloģiskos uzskatus attiecībā uz liturģisko reformu un Otrā Vatikāna koncila lēmumiem.

Neskatoties uz to, ka Latvijas katoliskā baznīca tiek uzskatīta par tradicionālo, tajā nebija un nav izplatītas tradicionālās mises formas, kā arī teoloģiskie uzskati, kas ir raksturīgi normatīvajam katoliskajam tradicionālismam. Ekstraordināras mises notika reti un netika īpaši pieprasītas no ticīgo puses.

Bet no XXI gadsimta sākuma Latvijā ir pārstāvēta Pija X brālība. Bija izveidots Sv. Bertolda katoliskās tradīcijas centrs, kur regulāri notiek tradicionālās latīņu mises svinēšana. Svētā Pija X priesteru brālībā ir viens priesteris latvietis, un Tradicionālistu kustība Latvijā ir cieši saistīta ar Latvijas grieķu katoļiem. Latvijā ir divi grieķu katoļu priesteri, diakons, kas apvienoti Svētā Jāņa, Kunga priekšteča, brālībā (*Fraternitas Sancti Ioannis Praecursoris Domini*), un divas grieķu katoļu studītu regulas māsas mūķenes.

Referātā dots ieskats Pija X brālības darbības vēsturē Latvijā, apskatīts jautājums par apustuliskās vēstules “*Traditionis custodes*” aktualitāti Latvijas katoļiem un uzdots jautājums par katoliskā tradicionālisma perspektīvām Latvijā.

Izmantotā literatūra

1. Francis, Apostolic Letter given Mottu Proprio “Tradicionis Custodes” (16 July 2021).
2. Benedict XVI, Apostolic Letter given Mottu Proprio “Summorum Pontificum” (7 July 2007).
3. L. A. Borisov. Katoliki – tradicionālisti: k utochneniiu poniatia.
<https://doi.org/10.18500/1819-7671-2019-19-3-242-245>

Elektroniskie avoti

1. <https://fsspx-fsipd.lv>
2. <https://fsspx-fsipd.lv/fsipd>
3. <https://unavoce.lv/about/>

Lilija Otilija Grīviņa – misionāre Ķīnā sarežģītajos politiskajos apstākļos

Kristīna Ēce

Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes doktorante

Lai sludinātu evaņģēliju Ķīnā, Hadsons Teilors 1865. gadā nodibināja Ķīnas iekšzemes misiju. 19. gadsimta otrajā pusē vairākas nācijas, tai skaitā Vācija, okupēja daļas no Ķīnas teritorijas, kas padarīja misionāru kalpošanu tur ļoti sarežģītu. Tāpat veidojās pretrunas starp reformatoriem un Rietumu vērtību piekritējiem no vienas puses un tiem, kuri iestājās pret visu ārzemniecisko. Misionāri bija ļoti plaši pārstāvēta ārzemnieku grupa, tādēļ arī viņi cieta uzbrukumos. Dažkārt misionāri bija vainojami nemieros, jo bija ļaunprātīgi izmantojuši privilēģijas, kas dotas starpvalstu noslēgtajos līgumos, taču cieta arī citi. 1900. gadā tika izdota imperatora pavēle nogalināt visus ārzemniekus. Aizsākās tas, ko sauc *I Ho Ch'uan* jeb bokseru sacelšanās, kā rezultātā tika nogalināts liels skaits Ķīnas kristiešu un misionāru.

19. gadsimtā joprojām vīrieši dominēja sabiedrības un baznīcas struktūrās un sievietēm tika ierādīta ļoti ierobežota loma. Visatvērtākā baznīcas joma sievietēm bija misijas kalpošana. Divi galvenie tā laika vācu misijas teologi Gustavs Varneks (*Gustav Warnek*) un Teodors Kristlībs (*Theodor Christlieb*) sākotnēji uzskatīja, ka sieviete misijā var būt tikai misionāra sieva – palīgs. Vēlāk, balstoties Jaunajā Derībā, teoloģiski tika rasta iespēja, ka neprecētas sievietes varētu kalpot misijā žēlsirdības darbos kā skolotājas vai medmāsas, bet viņas nevarēja sludināt, kā to darīja “īstie” misionāri vīrieši. Par spīti šiem ierobežojumiem līdz 19. gadsimta beigām aptuveni divas trešdaļas no visiem misionāriem bija sievietes.

Neskatoties uz šiem traģiskajiem notikumiem un teoloģiskajiem aizspriedumiem, jauna sieviete no Rīgas sajuta Dieva aicinājumu kļūt par misionāri tieši Ķīnā. Lilija Otilija Grīviņa (arī *Grihwin*, *Griwing*, *Griewing*, 1883–1944) mācījās Tailovas ģimnāzijā, 1902. gadā tika iesvētīta Rīgas Jēzus vācu draudzē un 1905. gadā piedalījās Evaņģēliskās atturības biedrības evaņģelizācijas dievkalpojumos, kur uzzināja par misiju Ķīnā. Par viņas galveno teoloģisko pamatojumu misijas darbam kļuva paklausība Dieva aicinājumam.

Grīviņa ieguva misionāres izglītību Vācijā (1908–1912) un caur Lībencellas misijas biedrību, kas bija Ķīnas iekšzemes misijas filiāle, 1913. g. tika nosūtīta kalpot Henčovā un Čanšā. Pēc nemieriem ķīnieši mēģināja saprast, kā atjaunot savu zemi, un daudziem Rietumu vērtības, tajā skaitā kristietība, šķita pareizā atbilde.

Pirmo gadu misijā Grīviņa pavadīja Henčovā, Hunaņas provincē (1914. g. maijs – 1915. g. maijs), pārsvarā apgūstot ķīniešu valodu, kā arī ķīniešu Braila rakstu. Pārējo kalpošanas laiku misionāre pavadīja Čanšā, Hunaņas provincē. Sākotnēji septiņus gadus viņa bija skolotāja Lībencellas misijas skolā aklām meitenēm. 1922. gadā viņa pārgāja strādāt par lektori Hunaņas Bībeles institūtā, kur apmācīja ķīniešu sievietes

iekšmisijai. Tieši Grīviņas darbības laikā Bībeles institūts pirmo reizi sūtīja iekšmisijā sievietes, atklājot, ka ķīniešu kultūrā sievietēm ir lielākas iespējas pasludināt evaņģēliju, jo vīrieši varēja piedalīties sieviešu sapulcēs, bet sievietes vīriešu – nē.

Pēc veiksmīga misijas darba misionāre 1925. g. janvārī ieradās Latvijā, apprecējās ar Jūliju Spali un no Lībencellas misijas izstājās. Viņa turpināja kalpošanu Latvijā, vadot Bībeles stundas kopā ar vīru brāļu draudzē Majoros, vadīja misijas stundas un lekcijas par kalpošanu Ķīnā.

Ir iespējams secināt, ka L. O. Grīviņai bija iespēja kalpot tajā lomā, kas viņai bija pieejama 20. gs. sākumā, proti, misijas darbā, kaut arī viņa piedzīvoja sarežģītus politiskos apstākļus savā kalpošanas vietā. Diemžēl viņa nesaņēma lielu atbalstu no mājām, līdz ar to nebija gandrīz nekādas viņas misijas darba atskaņas dzimtenē. Viņas dzimtene tolaik pārdzīvoja radikālas pārmaiņas – misionāre devās prom kā Krievijas impērijas pilsoņe, bet atgriezās neatkarīgajā Latvijā – līdz ar to draudzei bija maza interese par misijas darbu. Tomēr viņa bija zināma kā misionāre Ķīnā. Tā kā Latvijas baznīcas misijas vēsture ir maz pētīta, sapratne par Grīviņas kalpošanu Ķīnā ir tās būtiska daļa.

Izmantotā literatūra

Nepublicēti arhīva materiāli

1. Par Liliju Otiliju Grīviņu, Mape Nr. 11. Roberta Feldmaņa bibliotēkas ārmisijas materiāli.
2. L. O. Griwing personas lieta, Lībencellas misijas arhīvs, Liebenzell, Vācija.

Pārējie avoti

1. Bevans, Stephen B. and Roger P. Schroeder. *Constants in Context: A Theology of Mission for Today*. Maryknoll, NY: Orbis Books, 2004.
2. Bosch, David Jacobus. *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. 16th printing, August 2011. Maryknoll, NY: Orbis Books, 1991.
3. Christlieb, Theodor. *Der gegenwärtige Stand der evangelischen Heidenmission. Eine Weltüberschau*. Vierte, des Separatabdrucks zweite, Ergänzte Ausgabe. Gütersloh: Verlag von C. Bertelsmann, 1880.
4. Griwing, Lily. „Bericht über die Abordnungsfeier. Abendversammlung“. *Chinas Millionen*, 9 (November 1913): 248–249.
5. Griwing, Lily. „Chinas größtes Bedürfnis“. *Chinas Millionen*, 3 (März 1924): 40.
6. Griwing, Lily. „Eine Opiumraucherin“. *Chinas Millionen* 8 (August 1920): 103–104.
7. Griwing, Lily. „Eine stille Tauffeier“. *Chinas Millionen*, 11 (November 1915): 215.
8. Griwing, Lily. „Evangelisationen“. *Chinas Millionen*, 9 (September 1923): 129–130.
9. Griwing, Lily. „Nachrichten aus dem Missionsfelde. Netzauswerfen in Changscha“. *Chinas Millionen* 10 (Oktober 1917): 125–126.
10. Keller, E. Elizabeth. „Summer Vacation Evangelism“. *The King's Business* XV (January 1924): 23.
11. Neill, Stephen. *A History of Christian Missions*. Editor Owen Chadwick. Revised. Penguin Books, 1991.
12. Singh, Maina Chawla. *Gender, Religion, and "Heathens Lands": American Missionary Women in South Asia (1860s–1940s)*. London and New York: Routledge, 2013.

13. Warneck, Gustav. *Evangelische Missionslehre: Ein Missionstheoretischer Versuch*. Gotha: F. A. Oerthes, 1897.
14. Warneck, Gustav. *Evangelische Missionslehre: Ein missionstheoretischer Versuch. Band I*. Friedemann Knödler von (Bearb., herausg.). Bonn: Verlag für Kultur und Wissenschaft Culture and Science Publ. Dr. Thomas Schirmacher, 2015.
15. Wolfe, John, Pierard Richard V. "Europe and North America", in *Global Evangelicalism: Theology, History and Culture in Regional Perspective*, Donald M. Lewis and Richard V. Pierard (eds.). (Downers Grove, Ill: InterVarsity Press, 2014), 85–125.

Ticības apliecināšana Stenlija Hauervasa teoloģijā

Līva Fokrote

Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes zinātniskā grāda pretendente

“Jūs būsiet mani liecinieki...” šie Jēzus vārdi (Apustuļu darbi 1:8) ir viens no nozīmīgākajiem tekstiem Jaunajā Derībā, kas kristietības sekotāju identitāti un uzdevumu saista ar ticības apliecināšanu. Kopš apmēram 20. gadsimta vidus, kad kristietība zaudē savu dominējošo lomu Rietumu kultūrā un pieaug dažādu reliģisko prakšu un garīgo meklējumu ceļu pieejamība, ticības apliecināšanas terminoloģija palīdz teologiem formulēt to, kā iespējams runāt par kristietības patiesību neuzbrūkošā, bet aktuālā veidā.

Ticības apliecināšana ir viena no galvenajām tēmām Stenlija Hauervasa (1940) teoloģijā. S. Hauervass ir teologs, Djūka Universitātes emeritētais profesors, bieži vien dēvēts par “mūsdienu teoloģijas lielāko provokatoru”, “sektantu” un “vienu no ietekmīgākajiem mūsdienu teologiem ASV”. Viņa būtiskākais devums teoloģijā ir centieni to atbrīvot no modernisma ietekmes un veidot kristīgo teoloģiju, ētiku un arī praksi, kas nebalstās uz modernisma pieņēmumiem.

Hauervasa pamatjautājums ir: kā dzīvot patiesi un ar ticību pasaulē, kurā nav drošības un noteiktības? Viņa atbilde skan: ir vajadzīgs paties un uzticams stāsts, kuru sabiedrība un tās ideoloģijas nespēj piedāvāt. Taču šādu stāstu iemieso draudze kā alternatīva, politiska un patiesa kopiena. Tās pamats ir stāsts par Jēzu Kristu, kā arī prakses, kas iemieso šo stāstu un veido cilvēku identitāti un raksturu. Draudze iemieso patiesību un (ap)liecina to pasaulei un pasaulē. Jēdziens “liecība / liecinieks / (ap)liecināšana” (angļu val. *witness* ietver visus šos latviešu valodas vārdus) ir labākais veids, kā raksturot draudzi. Tas arī parāda, tieši *kāpēc* kristīgas kopienas dzīve ir nepieciešams resurss, lai runātu par Dievu un cilvēku un arī lai pārdomātu dabisko teoloģiju.

Giforda lekcijās (Sv. Andreja Universitāte, Skotija, 2000–2001, vēlāk publicētas grāmatā “*With the Grain of Universe*”) Hauervass apgalvo, ka Karls Bārts ir 20. gadsimta nozīmīgākais dabiskās teoloģijas formulētājs. Tas ir negaidīti, jo Bārtam Dieva atklāsme Jēzū Kristū ir vienīgais veids, kā iegūt patiesas zināšanas par Dievu, pasauli un cilvēku. Hauervass apgalvo, ka Bārts labāk nekā vairums modernisma teologu spēj izskaidrot, kāpēc dabiskā teoloģija ir nesaprotama, ja tā tiek atrauta no “pilnas Dieva doktrīnas”. Dabiskā teoloģija, saskaņā ar Hauervasu, ir “leģitīms un nepieciešams” teoloģijas uzdevums, kas palīdz cilvēkiem ieraudzīt, ka “nedzīvojam Dieva pamestā pasaulē” un kas palīdz cilvēkiem “atrast savu dzīvi Dieva dzīvē”.

Giforda lekcijās, attīstot tālāk Bārta uzskatus, Hauervass atbild uz jautājumu: kāpēc, lai kristietības apgalvojumi būtu patiesi un saprotami, ir nepieciešams, ka ticība tiek apliecināta? Viņš to vispirms saista ar Trīsvienīgā Dieva dabu un atklāsmi. Dievs komunicē sevī (Tēvs, Dēls un Svētais Gars) un ārpus sevis (Gars liecina pasaulei), un Trīsvienības dzīve ir mīlestība. Gars dara zināmu šo mīlestību pasaulei un, liecinot par Tēvu un Dēlu, no lepnēm un grēcīgiem ļaudīm veido patiesu un Dievam uzticīgu

kopieni. Turklāt Dievu var pazīt tikai veidā, kurā Viņš dara sevi zināmu. Dievs atklājas, veidojot patiesus un uzticīgus lieciniekus, tāpēc jau pati šo liecinieku esamība ir ticības patiesuma arguments.

“Liecinieks” ir visu kristiešu identitāte; nav kristīgās “elites” vai “profesionāļu”, ir tikai vairāk vai mazāk pieredzējuši liecinieki. Liecinieki ir “pragmatiska” izpausme faktam, ka Dievs radīja pasauli un izpirka to no grēka mīlestībā, kas veido Trīsvienības dzīvi. Tā kā Gara uzdevums ir veidot lieciniekus, tad Viņa darbības pēdām jābūt saskatāmām kristiešu dzīvē un “pragmatiski analizējamām”. Kristīgo ticību var iepazīt, ja tā ir iemiesota cilvēku dzīvē, īpaši viņu paradumos (Sal. Mateja evaņģēlijs 7:16). Iemiesotiem jābūt nevis atsevišķiem kristīgiem uzskatiem, bet gan ticībai kopumā kā veidam, kurā strukturēt esamību kā veselumu. Hauervasam ir “pragmatiska patiesības izpratne”: patiesums ir cilvēka uzvedības autentiskuma funkcija un mērījums, nevis atbilstība realitātei. Tas nozīmē, ka ir iespējams “mērīt” to, vai kristietība veido patiesus un uzticīgus Kristus lieciniekus.

Saskaņā ar Hauervasu, patiesas zināšanas par Dievu un pasauli spēj darīt saprotamas citiem tikai liecinieki – cilvēku kopiena, kuru vārdi un dzīve apliecina, ka viss, kas pastāv, ir Trīsvienīgā Dieva radība un darbība. Draudze ir kopiena, kura sagatavo kristiešus liecināšanai – tāpēc draudzes pastāvēšana ir nepieciešama patiesām zināšanām par Dievu un pasauli. Hauervass īpaši uzsver uzskatu un prakses vienotību: ja kristīgās ticības apgalvojumi tiek nošķirti no draudzes prakses, tad tie ir “ne tikai nederīgi vai bezjēdzīgi, bet arī nepatiesi” apgalvojumi.

Izmantotā literatūra

1. Baan, Ariaan. *The Necessity of Witness: Stanley Hauerwas's Contribution to Systematic Theology*. Eugene: Pickwick Publications, 2015.
2. Berkman, John & Michael Cartwright, eds. *The Hauerwas Reader: Stanley Hauerwas*. Durham & London: Duke University Press, 2001.
3. Grenz, Stanley J. and Roger E. Olson. *20th Century Theology: God and the World in a Transitional Age*. Downers Grove: Intervarsity Press, 1992.
4. Hauerwas, Stanley. *Approaching the End: Eschatological Reflections on Church, Politics and Life*. Grand Rapids & Cambridge: William B. Eerdmans, 2013.
5. Hauerwas, Stanley. *With the Grain of Universe: The Church's Witness and Natural Theology*. Grand Rapids: BakerAcademic, 2001, 2013.
6. Healy, Nicholas M. *Hauerwas: A (Very) Critical Introduction*. Grand Rapids & Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company, 2014.
7. Hunsicker, David B. *The Making of Stanley Hauerwas: Bridging Barth and Postliberalism*. Downers Grove: IVP Academic, 2019.
8. Mueller, David L. *Karl Barth*. Waco: Word Books, 1972, 5th printing 1977.
9. The Gifford Lectures // <https://www.giffordlectures.org/>
10. Wessman, Robert Aaron. The Church's Witness in a Secular Age: A Hauerwasian Response to Privatized and Individualized Religion. *Missiology: An International Review*, 2017, Vol. 45, no. 1, pp. 56–66.

Svētais Vakarēdiens Covid-19 krīzes apstākļos luterāņu tradīcijā

Roberts Galvāns

Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes doktorants

Visā kristīgās Baznīcas vēsturē tie, kas ir slēguši dievnamus un aizlieguši kristiešiem svinēt Eiharistiju, ir bijuši nežēlīgi tirāni un bezdievīgi diktatori. Globālā Covid-19 pandēmija ir radījusi korekcijas. Garīdzniekiem ir nācies paziņot savām draudzēm un tās locekļiem: *jūs neesat gaidīti baznīcā, jūs tagad nedrīkstat pulcēties, lai slavētu Dievu un kopīgi svinētu Svēto Vakarēdienu.*

Luterāņu tradīcijā Svētais Vakarēdiens tiek uzlūkots kā dārgs un unikāls Kristus testaments, kurā Viņš dod Savu miesu un asinis zem maizes un vīna grēku piedošanai, ticības stiprināšanai un ķīlu par ticīgo miesas augšāmcelšanos. Tomēr pandēmijas laikā daudzi uzticīgi luteriskie kristieši nonākuši situācijās, kad viņi nevar saņemt Svēto Vakarēdienu.

Pētījuma mērķis bija noskaidrot, kā luterāņi valdības mēģinājumu ierobežot vīrusa izplatību, noteikto ierobežojumu laikā, kad daudzos gadījumos bija aizliegtas publiskās pulcēšanās, rīkojušies attiecībā uz Svēto Vakarēdienu. Pētījumā tika apskatīta dažādu (liberālās, konservatīvās un konsekventās) luterisma Eiharistijas prakses Covid-19 krīzes apstākļos, izmantojot jaunākās teologu publikācijas un luterāņu normatīvos dokumentus.

Pētījumā tika secināts, ka luteriskajās ticības apliecībās, kas apkopotas “Vienprātības grāmatā” un kam jābūt luterāņu doktrinālajam apkopojumam, nav konkrēti aprakstīts rīcības plāns lipīgu infekcijas slimību gadījumiem. Tādējādi mācītāji un draudzes uz to reaģējuši dažādi: 1) izvēlējušies noturēt publiskos dievkalpojumus ar Eiharistiju ar ierobežotu apmeklētāju skaitu; 2) izvēlējušies “gavēt” no Tā Kunga mielasta, līdz brīdim, kad visa draudze atkal varēs sanākt kopā; 3) izvēlējušies noturēt “virtuālos” sadraudzības mielastus, kuros garīdznieks Vakarēdiena elementus konsekkrē tiešsaistē; 4) izvēlējušies noturēt privātos (mājsaimniecības ietvaros), kur ģimenes galva konsekkrē Sakramentu. Luterisko teologu vidū pastāv neviennozīmīgs viedoklis par atbilstošāko Tā Kunga svinēšanas veidu pandēmiju laikā, tādējādi radot atklātu diskusiju lauku.

Izmantotā literatūra

1. Arnold, Jochen. „Gott ist nicht das Problem“ *Wahrnehmungen und theologische Überlegungen zur Feier des Heiligen Abendmahls in einer „Notsituation“*. Pieejams: <https://www.michaeliskloster.de/damfiles/default/michaeliskloster2-0/arbeitsbereiche-themen/abendmahl/pdfs-abendmahl/Grundsatzliches/Gott-ist-nicht-das-Problem.pdf-0815fad763e3c8953c280d33e8ddc47a.pdf> [skatīts 19.01.2022.].
2. Arnold, Jochen. *Der Schatz der Christusgegenwart indigitalen Formen des Abendmahls!?* Pieejams: <https://www.landeskirche-hannovers.de/damfiles/default/evlka/presse-medien/news/2021/>

Corona-NEU2/Digitales-Abendmahl-Impulspapier-2021-03-12.pdf0-02a5fa511614d6faa9c1522d55eadab0.pdf [skatīts 19.01.2022.].

3. Baier, Tilman. *(K)eine Frage der Leibhaftigkeit*. Pieejams: <https://unserekirche.de/artikel/2021/13/k-eine-frage-der-leibhaftigkeit/> [skatīts 19.01.2022.].
4. Elert, Werner. *“The Lord’s Supper Today” in Closed Communion? Admission to the Lord’s Supper in Biblical Lutheran Perspective*. Harrison, Matthew C. and John T. Pless, eds. St. Louis: Concordia, 2017.
5. Jolkkonen, Jari. *Holy Communion as a Communal Feast amid COVID-19*. Pieejams: <https://www.ceceurope.org/cec-theological-reflections-holy-communion-as-a-communal-feast-amid-covid-19/> [skatīts 18.01.2022.].
6. Pless, John T. *Faith, Love, and the Lord’s Supper in the Pandemic*. Pieejams: <https://logia.org/logia-online/faith-love-and-the-lords-supper-in-the-pandemic2020> [skatīts 18.01.2022.].
7. Pless, John T. *The Impossibility of Online Administration of the Lord’s Supper*. Pieejams: <https://logia.org/logia-online/the-impossibility-of-online-administration-of-the-lords-supper2020> [skatīts 18.01.2022.].
8. Schneklath, Clint. *A Terribly Geeky Sacramental Theological Case For “Virtual” And De-Clericized Holy Communion*. Pieejams: <https://www.patheos.com/blogs/clintschneklath/2020/03/a-terribly-geeky-sacramental-theological-case-for-virtual-and-de-clericized-holy-communion/> [skatīts 17.01.2022.].
9. Thompson, Deanna A. *Christ is Really Present Virtually: A Proposal for Virtual Communion*. Pieejams: <https://wp.stolaf.edu/lutherancenter/2020/03/christ-is-really-present-virtually-a-proposal-for-virtual-communion/> [skatīts 18.01.2022.].
10. *Vienprātības grāmata*. Tulk. Aleksandrs Bite. Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2012.

Padomju varas ietekme uz Evaņģēliski luteriskās baznīcas vadības maiņu – Latvijas un Igaunijas piemērs 1967.–1968. gadā

Diāna Hristenko

Mg. theol.

Referāts ir veltīts īsam posmam – 1967.–1968. gadam –, taču šajos divos gados atklājas padomju varas ietekme luterisko baznīcu dzīvē, konkrētāk, baznīcas vadības maiņas regulēšanā. Luteriskās baznīcas attiecības ar padomju varu jau iepriekš ir analizējis gan Valdis Tēraudkalns, gan Linards Rozentāls, Igaunijā liela nozīme ir Riho Altnurmes un Atko Remmela pētījumiem.

Latvijas un Igaunijas ev. lut. baznīcas 20. gs. 40. gadu beigās piedzīvoja sovjetizāciju, reliģisko dzīvi visos līmeņos kontrolēja Reliģijas kulta lietu padome un tās pilnvarotie savās republikās. 40. gadu beigās tika noorganizēta vēlamo personu esamība luterisko baznīcu vadībā un režīmam neatbilstošo “kadru” noņemšana. Šajā referātā analizēta luterisko baznīcu arhibīskapu nonākšana amatā un arhibīskapu amata atstāšanas apstākļi 1967.–1968. gadā.

1948. gadā par LELB arhibīskapu kļuva Gustavs Tūrs (Turss-Tūrs) – Gustavs Tūrs jau no 1946. gada kalpoja par arhibīskapu v. i., 1948. gada sinodē kļuva par arhibīskapu. 1949. gadā par EELK (Igaunijas evaņģēliski luteriskās baznīcas) arhibīskapu kļuva Jāns Kīvits (*Jaan Kiivit*) – Jāna Kīvita sagatavošana amatam ar padomju varas ziņu sākās 1948. gadā, 1949. gadā viņš tika iecelts par arhibīskapu. Gandrīz divdesmit gadus abi arhibīskapi pildīja savus pienākumus luteriskajā baznīcā, devās ārzemju vizītēs, piedalījās padomju Miera kustībā u. c. G. Tūram konflikti ar reliģijas lietu pilnvaroto par to, kā jāpārvalda luteriskā baznīca, bija daudz biežāk, taču arī par J. Kīvitu un viņa rīcību ik pa laikam tika ziņots Maskavai.

60. gadu vidū sākās šaubas par arhibīskapu piemērotību amatiem, taču pagaidām sarunas notika tikai padomju varas (Rīga-Maskava) gaitēnos. Kāpēc šī varas maiņa bija nepieciešama, līdz galam nav izprotams, kā norāda pētnieks Roberts Gekels, lēmuma motīvs nav skaidrs, taču, tiklīdz lēmums pieņemts, tā tika realizēts ļoti ātri. Jau 1966. gada sākumā sāka “būvēt” lietas pret arhibīskapiem, tipiski padomju aparāta specifikai. Tika izmantota arī VDK, ziņotāji, jebkāda informācija, kas ir ievākta, dodoties ārzemju braucienos, arhibīskapu korespondence, dievkalpojums teiktais utt. Gandrīz 20 gadu laikā ievāktais materiāls bija gana bagātīgs.

Abiem arhibīskapiem tika piedēvēta amatam neatbilstoša un neprofesionāla uzvedība, pildot amata pienākumus, tika pārņemtas personiskas vājības (G. Tūram – pārmērīga alkohola lietošana, J. Kīvitam – nepiedienīgi sakari ārzemju vizītēs), taču formāli lielāka nozīme bija arhibīskapu vecumam un veselības stāvoklim. G. Tūrs bija 75 gadus vecs, J. Kīvits bija 63 gadus vecs, taču viņa veselību pasliktināja cukura diabēts. Abi arhibīskapi pēc padomju varas stingriem mājieniem iesniedza lūgumrakstu

RKLP atbrīvojot tos no amata, pamatojot lūgumus ar vecumu un veselības stāvokli. J. Kīvits amatu pameta 1967. gada oktobrī, G. Tūrs – 1968. gada martā. Nākamie luterāņu arhibīskapi jau bija padomju sagatavoti un apstiprināti.

Var secināt, ka arhibīskapu nomaiņa bija viens no padomju varas instrumentiem, lai saglabātu ietekmi pār reliģisko dzīvi LPSR un IPSR. Abi arhibīskapi bija pārāk ilgi amatā, pārāk ciešas saiknes izveidojuši ar luterāņiem savās republikās un pasaulē. Tātad arhibīskapu nomaiņas politikā un RKLP politikā vispār no 20. gs. 50. gadu beigām var saskatīt izteiktu padomju aparāta tendenci – izmantot kādu cilvēku vai organizāciju savā labā, kamēr viņš ir uzticīgs un pakļaujams (šajā gadījumā rikojas atbilstoši RKLP rīkojumiem) un ļaut strādāt, baudot zināmas privilēģijas apmaiņā pret šo konformismu. Taču, kad tika nolemts, ka ir nepieciešamas pārmaiņas padomju varas ieskatos, tās tika īstenotas ļoti ātri un vērstas pret abām baznīcām uzreiz. Milzīga loma arhibīskapu nomaiņā bija EELK un LELB sovjetizētajai un aģentu pilnajai videi, kur “materiāls” par arhibīskapu darbību tika iekrāts par katru soli.

Izmantotie avoti un literatūra

1. Altnurme, R., Remmel, History of estonian ecumenism. “*Church life during occupations*”, 109–125. Tartu, Tallinn: Estonian Council of Churches, 2009.
2. Bergmanis, A. Latvijas evaņģēliski luteriskā baznīca no 1944. gadam līdz 1968. gadam. Sakārt. J. Rubenis. *Teoloģija: teorija un prakse. Mūsdienu latviešu teologu raksti, I*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
3. Geockel, R. F. *Soviet Religious Policy in Estonia and Latvia. Playing Harmony in the Singing Revolution*. Bloomington: Indiana University Press, 2018.
4. Tēraudkalns, V. Cerību laiks: LELB kontakti ar Anglijas baznīcu arhibīskapa Gustava Tūra darbības laikā (1946–1968). *Ceļš. Teoloģisks, reliģijpētniecisks un kultūrvēsturisks izdevums* 71. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020: 103–135.
5. “Kāpēc no amata “atlūdzies” G. Turss. *Saruna ar Latv. Ev -lut. baznīcas arhibīskapu A. Lūsi*”. Laiks, Nr. 33. (24.04.1968).
6. EELKKA 1. f. 1. apr., 100. l., 32, 33–35, 37, 40–41.
7. EELKKA 1. f. 1. apr., 101. l., 1–2, 3–4, 38–41.
8. EELKKA 1. f. 1. apr., 108. l., 2, 5, 7, 9–11.

Digitālā nemirstība

Ralfs Kokins

Dr. theol., Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes profesors

Strauji attīstoties digitālajām tehnoloģijām, vērojamas milzīgas izmaiņas visās dzīves jomās. Ja cilvēce neaizies bojā kodolkarā vai neiegrims postošos karos un haosā, jau tuvākajās desmitgadēs augstās tehnoloģijas būs organiski integrētas mūsu ķermenī un dzīve noritēs vairāk virtuālajā vidē. Ierastā realitāte būs nodrošinājuma palīgs un atbalsts digitālajai videi. Valstis cita pēc citas steidz papildināt savas konstitucionālās tiesības, gatavojoties jaunajai digitālas sabiedrības realitātei.

Mēs piedzīvojam ārkārtīgi strauju tehnoloģiju attīstību. Jau tagad notiekošās izmaiņas visās dzīves jomās, ko izraisa mākslīgā inteliģence tandēmā ar pāreju uz “zaļo enerģiju un tehnoloģijām”, ir raksturojamas kā būtiskākās kopš 15./16. gs. grāmatu iespēšanas un 19. gs. Industriālās revolūcijas laikiem un pēc vairākām pazīmēm ir klasificējama kā jauna pasaules reliģija.

Arī baznīcu un draudžu reliģiskā dzīve arvien vairāk notiek tiešsaistē vai pat virtuālajā vidē, blokķēdes balstītā metaversā, atvērtā koda 3D virtuālās pasaules platformās, dalībniekiem piedaloties digitālu avatāru veidā.

Šis straujās attīstības kontekstā iezīmējas vesels loks ar mums pagaidām vēl nezināmiem un problemātiskajiem jautājumiem:

1. Ko nozīmē reliģija virtuālajā vidē? Vai un kā īsti Dievs ir digitālajā vidē? Kas notiek ar rituālu, mītu, kopienu?
2. Kas notiks ar garīgajām autoritātēm, institūcijām, sakrālajām celtnēm – digitālajā vidē notiek dramatisks “pozīciju maiņa”, digitālās tehnoloģijas nojauc jebkādas institūciju, hierarhiju, autoritāšu robežas, tām sveša bijība un cieņa. Droši vien zudīs jēga arī sakrālām vietām un celtnēm.
3. Virtuālā vide maina sabiedrības struktūru, attiecības, ieskatus un vērtības, ētiku. Vai esam gatavi realitātei, kurā nepārtraukti būsīm cits ar citu savienoti?
4. Mūsu radītās tehnoloģijas un mašīnas būtībā esam mēs paši, mūsu pašu apziņas struktūras un loģiskās paradigmas, kas nav atraujamas no cilvēciskās dabas un ļaunuma problemātikas. Viedās tehnoloģijas izstrādājot, ētiski un humāni apsvērumi vismazāk tika ņemti vērā, tāpēc reālā digitālās sabiedrības perspektīva varētu izrādīties visai biedējoša. Mākslīgais intelekts var izrādīties arī neētisks un necilvēcisgs, tas var pavērsties pret pašu cilvēku.
5. Saistībā ar tehnoloģijām mēs varam runāt par pilnīgi jaunu globālu reliģiju. Tehnoloģiju metafizika un digitāla reliģija, kas kā tirgus produkts izveidota cilvēkam, kura dzīve norisinās pārsvarā virtuālā pasaulē.
6. Virkne jautājumu izraisās par spirītuālām ierīcēm (*Spiritual Machines*) un mikročipiem, kas spējīgi mācīties, pat sevi no jauna pārstrukturēt un konfigurēt atkarībā no veicamajiem uzdevumiem – cik lielā mērā elektroniskām ierīcēm,

- piemēram, viedtālrunim, piemīt apziņa, spēja “domāt” un mācīties, pat jūtas un garīgums? Ko ierīce “zina”, “saprot” un “apzinās”? Cik lielā mērā tā “rikojas”?
7. Mākslīgās inteliģences roboti, algoritmi veido ne tikai mediju un sociālo tīklu izkārtojumu, tie jau tagad lieliski atpazīst arī reliģiskas intereses un vajadzības, piedāvājot attiecīgu mērķētu saturu, pat lielākoties trāpīgi modelējot nākamos soļus un saistītās intereses. Kā tas transformē dievbijības izpratni un teoloģiskos priekšstatus? Vai šīs transformācijas ved pie atziņas un cilvēcības? Boti jau tagad raksta algoritmus, veido vietnes, raksta pat scenārijus, ģenerē noteiktām grupām mērķētus videomateriālus un informāciju. Tas rada pilnīgi jaunu problemātiku, jo cilvēka izvēles un rīcība lielā mērā nav racionāla, tā vairāk ir emocionāla, tā neatbilst konkrētiem algoritmiem un to soļiem, un tas jau tagad izgaismo dažāda veida ētiskas un cita veida dilemmas digitālajā vidē.
  8. Ja cilvēka dzīve arvien lielākā mērā norisinās digitālajā vidē, izraisās jautājums par pašu dzīvi – kas tā tagad ir, kāda tagad ir tās jēga un saturs, un kas ir tās galā? Kā digitālais cilvēks saprot “nemirstību”?

Piemēram, tiek diskutēts par indivīda smadzeņu “kopēšanu” un pārceļšanu tālāk uz dzīvi digitālā formātā pēc indivīda fiziskās nāves, ko tehnoloģijas drīz spēšot nodrošināt. Arvien vairāk parādās firmas, kas piedāvā ne tikai digitālas piemiņu vietnes, aizlūgšanas, bilžu un video albumus, bet pat iespējas “sarunāties” ar mirušu cilvēku avatāra veidā, robotam ģenerējot atbildes no informācijas, kas ievadīta vai sameklēta sistēmā. Tās ir izslavētās *deep fake technology*, kas ģenerē biedējoši reālistiskas sarunas ar animētu mirušo.

Tās ir pārdomas par mūžību digitalizētā formātā un pasaulē, par reliģiju starp utopiskas nākotnes cerībām, brutālu biznesu un cilvēcisko ārprātu. Teologi arvien biežāk sāk runāt par šādu tehnoloģiju izmantošanas riskiem un neprognozējamām sekām. Tehnoloģijas kļūst necilvēcīgas, kontrolējošas un cilvēcisku būtņi šauri determinējošas.

Lai novērstu šādas attīstības nevēlamās “blaknes”, īpaši būtu veicināma fiziska saskarsme, kopība un tieša komunikācija bez tehnoloģiju starpniecības, kā arī izglītība un kritiskā domāšana.

Literatūra

1. Ivo Muser un Harald Pechlaner, “Religion and digitalization”, in: “Religion in the Age of Digitalization. From New Media to Spiritual Machines” (Part II: Religious and spiritual hopes in the digital turn), ed. Giulia Isetti, Elisa Innerhofer, Harald Pechlaner and Michael de Rachewiltz, Routledge (London / New York), 2021, 115–118.
2. Claudia Paganini, “Understanding God in the Web 2.0”, in: “Religion in the Age of Digitalization. From New Media to Spiritual Machines”, (Part I: Religious practices in the age of digitalization), ed. Giulia Isetti, Elisa Innerhofer, Harald Pechlaner and Michael de Rachewiltz, Routledge (London / New York), 2021, 25–34.
3. Roland Benedikter, “Technology: the new God? Techno-metaphysics and homo deus: Contemporary attempts towards a radical perspective on the digital change of religion”, in: “Religion in the Age of Digitalization. From New Media to Spiritual Machines” (Part II: Religious and spiritual hopes in the digital turn), 99–114.

4. Harald Walch, "Experience and information: thoughts on spirituality in a time of information flooding", in: "Religion in the Age of Digitalization. From New Media to Spiritual Machines" (Part II: Religious and spiritual hopes in the digital turn), 155–164.
5. Michael de Rachewiltz, "Are "spiritual machines" possible?", in: "Religion in the Age of Digitalization. From New Media to Spiritual Machines" (Part II: Religious and spiritual hopes in the digital turn), 135–143.
6. Peter G. Kirschlaeger, "The correlation between ethics and technology", in: "Religion in the Age of Digitalization. From New Media to Spiritual Machines" (Part II: Religious and spiritual hopes in the digital turn), 165–180.
7. Boris Rähme, "Is transhumanism a religion?", in: "Religion in the Age of Digitalization. From New Media to Spiritual Machines" (Part II: Religious and spiritual hopes in the digital turn), 119–134.
8. Moritz Riesewieck, Hans Block, "Die digitale Seele – unsterblich werden im Zeitalter Künstlicher Intelligenz", München, 2020.
9. Marshall McLuhan, "The Medium is the Message: An Inventory of Effects", ed. Quentin Fiore, 1967.
10. "Freiheit digital. 10 Gebote in Zeiten des digitalen Wandels", EKD Denkschrift, Leipzig, 2021.

Livonijas kara interpretācija caur teoloģisko priekšstatu prizmu 16.–17. gadsimta Livonijas vēstures hronikās

Beāte Orlova

Mg. hist., LU TF maģistrante, Latvijas Nacionālā bibliotēka

Livonijas karš (1558–1583) bija postošs militārs konflikts, kas viesa ievērojamas pārmaiņas reģiona politiskajās, reliģiskajās un citās struktūrās. Kara notikumus to aculiecinieki aprakstīja gan hronikās, gan teoloģiskos traktātos, sprediķos, dzejā un citu žanru darbos. Līdz šim apzinātas vairāk nekā 160 publikāciju par Livonijas karu, kas izdotas Eiropā tā laikā vai neilgi pēc kara beigām. Livonijā tapušo tekstu saturs liecina par tās iedzīvotāju nepieciešamību reflektēt par šiem notikumiem un saprast, kādēļ viņus piemeklējis kara posts. Viens no avotiem, kur tika meklētas atbildes uz šo jautājumu, bija kristīgā ticība.

Referātā aplūkotas trīs no pazīstamākajām 16.–17. gadsimtā Livonijas teritorijā tapušām hronikām, kuru autori ir Tallinas Sv. Gara luterāņu draudzes mācītājs Baltazars Rusovs, Kurzemes-Zemgales hercoga Gotharda Ketlera sekretārs Solomons Henings un jezuītu garīdznieks Dionīsijs Fabrīcijs. Autorus vieno pārliecība, ka Livonijas karš ir Dieva sūtīts sods par Livonijas iedzīvotāju grēkiem, taču atšķirības vērojamas autoru skaidrojumos par iemeslu, kādēļ Dievs sodu ir sūtījis. Luteriskās tradīcijas pārstāvji Rusovs un Henings uzskatīja, ka pie vainas ir katoliskie Livonijas garīgie un laicīgie valdnieki, kuri novērsušies no Dieva un aizrāvušies ar grēcīgu dzīvesveidu. Savukārt katoliskās tradīcijas pārstāvis Dionīsijs Fabrīcijs Dieva dusmu izsaukšanā vaino tos Livonijas iedzīvotājus, kuri atmetuši katoļticību un konvertējušies luterānismā.

Hronistu piedāvātos Livonijas kara norišu skaidrojumus veido tādi elementi kā ticība aktīvai Dieva iesaistei pasaules norisēs, priekšstats par Dievu kā mīlošu un pamācošu tēvu, ticība Dieva sūtītām brīdinājuma zīmēm debesu ķermeņu un citās formās. Livonijas hronikās atspoguļotie teoloģiskie priekšstati iekļaujas viduslaiku un Reformācijas laikmeta Eiropas teoloģisko ideju kontekstā, vienlaikus liekot uzsvāru uz vietējo situāciju – Livonijas garīdznieki plašākos Eiropas teoloģijas konceptus par taisnīgu karu un Dieva sodu pielieto lokālo procesu izskaidrošanai.

Avoti un literatūra

1. Brüggemann, K. *Die Chronica der Prouintz Lyfflandt* von Balthasar Russow. Ein lutherischer Pastor als politischer Chronist. Garber, K., Klöker, M., Hsg. *Kulturgeschichte der baltischen Länder in der Frühen Neuzeit: mit einem Ausblick in die Moderne*. Tübingen: Max Niemeyer, 2003, 265–281.
2. Fabrīcijs, D. *Dionīsija Fabrīcija Livonijas vēsture*, tulk. Ēvalds Mugurēvičs. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2016.
3. Henning, S. *Liffländische, Churländische Chronica* [...]. Rostock: Gedruckt durch Augustin Ferber den Jüngern, 1590. LNB Reto grāmatu un rokrakstu krājums, RB/269.

4. Reimo, Tiiu. The Reflection of the Livonian War in Contemporary Printed Word in Europe. *Starptautiska konference Latviešu grāmata un bibliotēka: 1525–2000. 8.11.2000.–11.11.2000. Rīga. Materiālu krājums, I.* Rīga, 2000, 75–96.
5. Russow, B., *Chronica Der Prouintz Lyfflandt* [...]. Bart: Gedrucket in der Förstliken Drückerye, dorch Andream Seitnern, 1584. LNB Reto grāmatu un rokrakstu krājums, RBS/534.

Kesvikas kustības ietekme uz Latvijas baptismu no 1910. gada līdz 1991. gadam

Uģis Pallo

LU Teoloģijas fakultātes doktorants

Levads

Apzinoties, cik ļoti garš laika periods varētu tikt aplūkots manā referātā, vēlos jūs mierināt un teikt, ka dažiem no šiem periodiem es tikai nedaudz pieskaršos un Kesvikas kustība tiks aplūkota vairāk nekā tās tiešā ietekme katrā konkrētajā laika periodā.

Vēlos atklāt kādas salīdzinošās nianšes katrā no pēdējiem četriem laika periodiem un kā zināmi aspekti atklājās un pārklājās.

Neapšaubāmi, Kesvikas kustības ietekme sniedzās arī laikā pēc Otrā pasaules kara, un arī šodien šīs kustības ietekme ir Latvijas baptismā un ne tikai. Taču, lai saprastu kaut ko šodien, ir jāsaprot, kā tas viss veidojās un kā tas tika ieviests/ienests Latvijas teritorijā un kas bija tie trigeri, kas veidoja šo taimeru sistēmu Latvijā.

Kas ir Kesvikas kustība

Kesvikas kustība – kustība, kas veidojās romantisma laika periodā un ietekmē. Pētot Kesvikas kustības galvenos teoloģiskos pamatojumus, atklājās tiešā Kesvikas kustības saistība ar romantisma galvenajiem emocionālajiem pamatuzsvāriem – bailes/bijība, godbijība, apbrīna. Bailes un bijība var tikt viestas dažādā veidā, bet tieši Kesvikas kustības akcentos šīs bailes un bijība bija vērstas pret grēku un cilvēka ļauno dabas aspektu. Caur Kesvikas kustību tiek virzīta teoloģiskā pārliecība par “Lielo atmodu”, kuras sākumu saistīja ar 1875. gadu, Svētā Jāņa baznīcā Kesvikā Anglijā. Tad arī tika popularizēti Kesvikas kustības teoloģiskie uzsvāri un akcenti, kas savu aizsākumu bija jau ieguvuši 1858. gadā līdz ar Viljama Bordmena publicēto grāmatu “Augstākā kristieša dzīve”.

Latvija sanāk kā tilts Kesvikas kustībai uz Austrumiem, uz Krieviju. Mūsdienās Kesvikas kustība turpina savu darbību un ir dažādi pārstrukturējusi savu darbību un tās virzienus, taču ar Latvijas baptistu denomināciju šai kustībai tiešu sakaru nav. Kesvikas kustības izvirzītie mērķi jeb postulas, kas dominē arī zināmās aprindās pāri visai pasaulei un savā zināmā veidā skar arī Latviju:

Kristus prioritāte personīgajā un kolektīvajā dzīvē.

Dzīves pārveidošana caur Svētā Gara pilnību.

Evanģelizācija un misija Lielbritānijā un visā pasaulē.

Visu vecumu cilvēku mācekļība un apmācība.

Evaņģēliskās vienotības demonstrēšana, jo īpaši atbalstot Kesvikas kustības līdzdalību visās evaņģēliskajās “kopienās” – ar šo domājot konfesijas, denominācijas un baznīcu apvienības.

Kā Kesvikas kustības ietekme jūtama krīzēs/Secinājumi

“Evaņģelizācija – personīgā vai kolektīvā – balstās draudzes locekļu personīgajā svētīšanās dzīvē. Svētīšanās dzīve ir katra ticīgā cilvēka apzināti veidota un kontrolēta attieksme pret Dievu. “Dieva mīlestība nevar mīlēt mīlestības automātus,” mācītājs Oļģerts Cakars.

“Tikai tad, kad draudzes locekļi ir mācījušies ticības dzīves cīņu grēku uzvarēšanā un ticības ceļu sevis aizliegšanā, ir iespējama sekmīga evaņģelizācija. To Latvijas baptisti ir mēģinājuši saprast un šajā virzienā viens otru vadīt un stiprināt.” Tā par Kesvikas kustības ietekmi uz Latvijas baptistiem kodolīgi ir izteicies bīskaps, vēsturnieks un mācītājs Jānis Tervits.

Kesvikas kustībai nebija tikai plusi! Kesvikiešus vai, kā vēlāk tos dēvēja par fetleriešiem, vai arī Fetlera baptistiem, pavadīja mīnusi: “[...] skaldīja draudzes, ārdīja ģimenes, atstāja negatīvu iespaidu sabiedrībā”. Šie mīnusi bija vērojami ne tikai Latvijas robežās, bet arī ārpus tām, jo VBS (Vispasaules Baptistu Savienība) izteicās negatīvi par OBDS, tomēr OBDS tas neatturēja veidot sadarbību ar dažādām pasaules baptistu prominencēm.

Kesvikas kustības ietekme ir – negatīvos notikumos meklē vainu savā nesvētumā; pāri visam paliek ticība un lūgšana; Lūgšana kā rituāla prakse un ne attieksme – Dievs ir mans kalps.

Lielākais mīnuss, kas minēts attiecībā uz Kesvikas kustību – mīlestības trūkums pret līdzīgajiem un sevis/savu aktivitāšu izvirzīšana labo darbu priekšplānā, kur nepaliek vieta vairs Dieva žēlastībai.

Izmantotā literatūra

1. Higher Christian Life. <https://www.clcpublications.com/wp-content/uploads/2015/11/Higher-Christian-Life-Sample.pdf>; <https://archive.org/details/higherchristian02boargoog/page/n324/mode/2up?view=theater> [skatīts 2022. gada 16. maijā]
2. Tervits, J. *Latvijas Baptistu vēsture: faktu mozaīka*. Rīga: Latvijas Baptistu draudžu savienība, 1999.
3. Ekšteins R. “Kesvikas konference”, *Kristīgā Balss*. 1935: 17.
4. Latviešu baptistu darbinieki I un II Toronto. Apgāds Rīga, 1992.
5. Lauva, Arbijs. “Āgenskalna baptistu draudze ieiet 130. gadskārtā”, *Kristīgā Balss*, 2013: 3.
6. *Istoria Sovetskikh organov gosudarstvennoi bezopastnosti*. Maskavā, 1977.

Šodienas sakrālā arhitektūra: Latvijas baznīcu jaunbūves – konservatīva pasūtītāja izaicinājums

Andris Priede

Dr. Hist. Eccl., LU Teoloģijas fakultātes docents

Kādas tendences dominē Latvijas baznīcu mākslā? **LELB** kopš 90. gadiem pārsvarā turpina dziedēt Otrā pasaules kara brūces, atjaunojot sagrautos dievnamus (Grieze u. c.) vai būvējot jaunus uz senajām drupām vai to tuvumā (Džūkste, Ērgļi, Salaspils u. c.), kā arī atkal atverot “Hruščova atkusnī” slēgtās un nenopostītās baznīcas (vislielākais skaits: Matīši, Rīgas Reformātu, Rēzeknes, Varakļānu u. c.; dažos gadījumos pēc atvēršanas pametot atkal no jauna (Lambārte)). Jaunas draudzes ar jaunbūvētiem dievnamiem ir skaitāmas uz pirkstiem (Antuļi, Ape, Kārķi, Kristus Spēka draudze Aizkrauklē, Ķurbe, Ķegums). Joprojām uz atjaunošanu gaida vairāku “neperspektīvu” draudžu baznīcas (Stručāni, Zebrene u. c.), dažas atzītas par tik bezcerīgām, ka to atjaunošana pamesta tik spēji, ka nav pagūts novākt pat stalažas (Saliena). Nevienā no minētajiem piemēriem nevar runāt par netradicionālu arhitektonisko risinājumu. Varbūt daļēji pamestā Antuļu Sv. Andreja baznīciņa slēpj potenciālu atdzīvināt 70. gadu arhitektūras rokkrakstu. Atsevišķos gadījumos radošu iniciatīvu izrāda vietējo kultūras institūciju pārstāvji (Mežotne), kam nav jāreķinās ar konservatīvā pasūtītāja gaumi.

LELBP ieguldījums laikmetīgas sakrālās arhitektūras piedāvājumā atbilstu metaforai “tāla nākotnes mūzika”, augstsirdīgi iegādātā Ilzes ampīra dievnama atjaunošana noteikti pieprasīs tos finansiālos līdzekļus, kas varētu būt ieguldāmi lielākos centros.

Latvijas pareizticīgie un vecticībnieki (līdzīgi **LELB**) pārsvarā ir iestiguši 60. gados pamesto dievnamu atjaunošanā, īpaši Vidzemes pareizticīgo diasporā (Lēdurga, Nītaure), tomēr atsevišķi spilgti laikmetīgas pieejas piemēri ir sastopami. Ojāra Spārīša uzmanību izpelnījās Preiļu vecticībnieku lūgšanu nama jaunbūve. Nītaures atjaunotā ikonostasa ansamblis atstāj stilistiski vienotu iespaidu, vai “kubisma šķautnēs” īstenotais Tiskādu pareizticīgo baznīcas kupols efektīgi izceļas Latgales panorāmā. Ja metropolīta Aleksandra deleģētais virspriesteris A. Nagļa uzsvēra, ka pareizticīgo arhitektūra mērķtiecīgi ievēro tradicionālas normas, tad atsevišķās jaunbūvēs negaidīti rakursi tomēr sastopami, piemēram, ēkas un kupola samēru proporcijas Iecavā vai Salaspilī.

LRKB. Katoļu mūsdienu mākslas tendencēs dominējoša loma pieder Jāņa Pujata pasūtījumiem. Viņa ieguldījumu pat grūti definēt, emeritētais arhibīskaps mēdz atbildēt, ka būvējis ap 20, bet daudzkārt viņš ir bijis idejas autors vai viņam piederjis galavārds interjera (piemēram, izvēle par labu Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas altāra retabla pseidobaroka un nevis pseidogotiskajai skicei) un eksterjera izveidei. Cits jautājums, kāda ir šo jaunceltņu mākslinieciskā kvalitāte, cik lielā mērā arhitekti un dizaineri ir ņēmuši vērā konservatīvā pasūtītāja ieteikumus. Ugunskrīstības J. Pujats piedzīvoja 1956. gadā Rudzātos. 1991. gadā J. Pujats kļuva par Rīgas arhibīskapu, kurš

vēsturē ieies ar Vidzemes katoļu draudžu skaita trīskāršošanu (no 27 uz 77), kurām viņš mēģināja nodrošināt arī pastāvīgas telpas.

Rīgā J. Pujata laikā būvētas divas jaunas baznīcas, rekonstruēta viena un iekārtotas arī vairākas sieviešu kopienu kapelas. Latgalē pabeigtas trīs pirmspadomju laikā iesāktās un J. Buļa laikā uzbūvētas piecas jaunas neizteiksmīgas baznīcas. Vidzemē atjaunotas 30. gados poļu, lietuviešu un latgaliešu laukstrādnieku apkalpošanai dibinātās draudzes, 20 no tām apgādājot ar jaunām baznīcām. Zemgalē un Kurzemē bīskapi A. Justs un A. Ā. Brumanis slēgto draudžu atjaunošanu un apgādāšanu ar baznīcām īstenoja šaurākā apjomā.

Mākslinieciskā kvalitāte, pēc mākslas zinātnieka Ojāra Spārīša vērtējuma, balansē uz kiča robežām, kuru rašanos nosaka steiga, ierobežotās finansiālās iespējas un baznīcas mākslas programmatiska virzīšanās uz Rietumiem tiešā un pārnestā nozīmē.

Izmantotā literatūra

1. Jānis Cakuls, *Latvijas Romas Katoļu draudzes. Kūrijas arhīva materiālu apkopojums*, Rīga: Rīgas Metropolijas kūrija, 1997.
2. Zigurds Konstants, *Georgs Šēnbergs (1915–1989)*, Rīga: Neputns, 2018.
3. Andris Priede, *Romas katoļu baznīca. Nacionālā enciklopēdija. Latvija*. Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2018.
4. Jānis Pujats, *Garīdznieka autobiogrāfija (1930–2020)*, Rīga, 2020.
5. *Rīgas Sv. Antona baznīcas tapšanas likloči (1934–2015)*, sast. Ingrīda Lisenkova, 2017.
6. Ojārs Spārītis, *Esejas par Latvijas sakrālo kultūru*, Rīga: Jumava, 2015.
7. Henriks Trūps-Trops, *Latvijas Romas Katoļu baznīca komunisma gados (1940–1990)*, Rīga: Rīgas Romas katoļu metropolijas kūrijas izdevums.
8. Julijans Vaivods, *Bīskapa Julijana Vaivoda dienasgrāmata (1962–1982)*, Rēzekne: Latgales Kultūras centra izdevniecība.

Draudze no jauna un citādāk – reliģijas potenciāls pieaugošas kompleksitātes apstākļos¹

Linards Rozentāls

Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes vadošais pētnieks, pēcdoktorants

Kristīgā baznīca savā pašreizējā izkārtojumā, struktūrā un izpausmēs atrodas krīzē. Tomēr pēdējo gadu desmitos saasinājušos baznīcas un draudzes krīzi ir iespējams izprast kā garīgu izaicinājumu. Tas nozīmē ne tikai veikt strukturālas izmaiņas esošajās draudžu un baznīcu formās, pielāgojoties mainīgajai realitātei līdzšinējo resursu trūkuma apstākļos, bet pievērst uzmanību komplekso pārmaiņu procesu garīgajai perspektīvai. Kā ir iespējams par draudzi un baznīcu domāt pilnīgi citādā veidā? Kādas varētu pilnīgi jaunas plurālas, dzīvīgas un atvērtas draudzes un baznīcas formas, kas nozīmīgas visas sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai? Izejas punkts ir no jauna pārdomāt, ko mēs saprotam ar jēdzienu “draudze” un “baznīca” un kādas varētu reliģijas praktiskās formas tuvākā nākotnē – individualizētā, diferencētā un sarežģītī, kompleksi veidotā sabiedrībā?

Luteriskās ticības apliecības ar savu minimālistisko baznīcas definīciju pieprasa neuzlūkot pastāvošās baznīcas un draudžu formas un struktūras kā vienīgās iespējamās vai vislabāk izveidotās, tā vietā domāt par citām formām un veidiem un izmēģināt tos, uzdrošināties arī eksperimentēt un kļūdoties, iepriekš nezinot, kuri no šiem veidiem iedzīvosies un kuri nē. Tā ir došanās ceļā, kur vēl ceļa nav, ainavā, kam kartes vēl nav uzzīmētas, dodoties uz priekšu nestabilitātes apstākļos. Saskaņā ar Deiva Snoudena “*Cynefin-Framework*” konceptu šādos apstākļos mācīšanās notiek darot.

2015. gadā ANO Ģenerālajā asamblejā pieņēma rezolūciju “Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam jeb Dienaskārtība 2030”, nosakot ilgtspējīgas attīstības mērķus, kas sasniedzami, lai pasaules attīstība būtu ilgtspējīga.

2020. gadā radās iniciatīva “Iekšējās attīstības mērķi”, kura uzskatīja, ka centienos risināt sarežģītus sabiedrības jautājumus un izveidot ilgtspējīgu globālu sabiedrību ir viens aklaiss plankums – cilvēka iekšējā attīstība un nepieciešamība pēc iekšējām pārmaiņām pašā cilvēkā. Iniciatīva piedāvā ideju par jaunu, iekšēju, dvēselisku izglītības revolūciju, kas spētu radīt jaunu cilvēces kopā pastāvēšanas pamatu. 2021. gada nogalē tika pabeigta iniciatīvas projekta pirmā daļa, formulējot 23 dažādas īpašības un prasmes:

- Attiecībās ar sevi – dziļi izjusta atbildības sajūta un apņemšanās ievērot vērtības un mērķus, kas saistīti ar kopuma labklājību; apņēmība un spēja rīkoties sirsnīgi, godīgi un godprātīgi, būt zinātkāriem un gataviem būt neaizsargātiem,

¹ Referāts izstrādāts pēcdoktorantūras pētniecības projekta “Panākumspēja sabiedrības ilgtspējīgai un integrālai attīstībai kustības “Atdzimšana un atjaunošanās” gadījuma kontekstā” (projekta līguma numurs 1.1.1.2/VIAA/3/19/498).

pieņemt pārmaiņas un augt; būt spējīgiem atrasties reflektējošā kontaktā ar savām domām, jūtām un vēlmēm, reālistiska pašapziņa un sevis regulācijas spēja; spēja būt šeit un tagad, bez spriedumiem un atvērtas klātbūtnes stāvoklī.

- Domāšanā un izziņā – kritiski izvērtēt viedokļu, pierādījumu un plānu pamatotību; izprast un prast apieties ar sarežģītiem un sistēmiskiem apstākļiem un cēloņsakarībām; prasme meklēt, saprast, aktīvi izmantot atšķirīgu perspektīvu atziņas; prasmes saskatīt modeļus, strukturēt nezināmo un spēt apzināti veidot stāstus; spēt orientēties ilgtermiņā, formulēt un uzturēt apņemšanos īstenot vīzijas, kas saistītas ar plašāku kontekstu.
- Attiecībās ar citiem un pasauli būt ar pamatīgu atzinības, pateicības un prieka izjūtu; attīstīt spēcīgu sajūtu, ka esi saistīts ar kādu lielāku kopumu, piemēram, kopienu, cilvēci vai globālo ekosistēmu, un/vai esot daļai no tās; spēt rīkoties saskaņā ar situācijas vajadzībām, neraizējoties par savu nozīmīgumu, un spēt ar labestību, empātiju un līdzjūtību izturēties pret citiem, sevi un dabu un risināt ar to saistītās ciešanas.
- Sadarbībā ar citiem spēt citus patiesi uz klausīt, veicināt patiesu dialogu, prasmīgi aizstāvēt savu viedokli, konstruktīvi risināt konfliktus un pielāgot savu komunikāciju dažādām grupām; prasme attīstīt sadarbības attiecības ar dažādām ieinteresētajām pusēm koprades un psiholoģiskas drošības gaisotnē; gatavība un kompetence pieņemt daudzveidību un iesaistīt cilvēkus kolektīvos ar dažādiem uzskatiem un izcelsmi; spēja radīt uzticēšanos un veidot un uzturēt uzticības pilnas attiecības, kā arī prasmes citus iedvesmot un mobilizēt iesaistīties kopīgu mērķu sasniegšanā.
- Rīcībā – spēt aizstāvēt vērtības, pieņemt lēmumus, izlēmīgi rīkoties un, ja nepieciešams, apstrīdēt un sagraut esošās struktūras un uzskatus; spēja ģenerēt un attīstīt oriģinālas idejas, ieviest jauninājumus un gatavība izjaukt ierastus modeļus; spēja uzturēt un sniegt cerību, pozitīvu attieksmi un pārlicību par nozīmīgu pārmaiņu iespējamību; turpināt iesaistīties un saglabāt apņēmību un pacietību arī tad, ja centieni nesīs augļus tikai pēc ilgāka laika.

Var izvīrīt tēzi, ka, baznīcai iesaistoties un kļūstot par daļu no šīs cilvēka iekšējo mērķu sasniegšanas programmas, saskaņojot ar tiem savas darbības, izveidojot šo mērķu sasniegšanai nepieciešamas struktūras, baznīca kļūtu par vienu no ilgtspējīgas attīstības dzinējspēkiem, sava veida “tautskolu” jaunas apziņas dzimšanai, iegūstot jaunu relevanci visas sabiedrības mērogā. Šajā globālajā mācīšanās uzdevumā un metastabilas civilizācijas veidošanā draudzei un baznīcai ir izšķirošs potenciāls.

Izmantotā literatūra

1. Becker, Patrick, Ursula Diewald, *Die Zukunft von Religion und Kirche in Deutschland. Perspektiven und Prognosen*, Freiburg im Breisgau: Herder, 2014.
2. Hartmann, Isabel, Reiner Knieling, *Gemeinde neu denken. Geistliche Orientierung in wachsender Komplexität*, Guetersloh: Guetersloher Verlagshaus, 2018.

3. Kegan, Robert, Bewahren, um zu wachsen. Zwei Seiten unseres Menschseins. *Evolve*, 33 (2022): 43–47.
4. Pohl-Patalong, Uta, *Kirche gestalten. Wie die Zukunft gelingen kann*, Guetersloh: Guetersloher Verlagshaus, 2021.
5. Pohl-Patalong, Uta, Eberhard Hauschildt, *Kirche vestehen*. Guetersloh: Guetersloher Verlagshaus, 2020.
6. Pohl-Patalong, Uta, *Kirchliche Strukturen im Plural. Analysen, Visionen und Modelle aus der Praxis*, Schenefeld: EB-Verlag, 2004.
7. Schlegel, Thomas, Juliane Kleemann, *Erprobungsraeume. Andere Gemeindsformen in der Landeskirche*, Leipzig: Evangelische Verlangsanstalt, 2021.
8. Steininger, Thomas, Wir leben zwischen den Zeiten. Menschliche Qualitaeten, die es jetzt brauchen. *Evolve*, 33 (2022): 28–33.

Elektroniskie avoti

1. <https://thecynefin.co/about-us/about-cynefin-framework/>
2. <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki>
3. <https://www.innerdevelopmentgoals.org>

Reakcija uz mainīgo pasauli Vecās Derības tekstos

Jānis Rudzītis-Neimanis

Dr. theol., Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes docents

Vide, kurā dzīvoja Vecās Derības laika cilvēks, mainījās, taču ne tik intensīvi kā mūsdienās. Vecā Derība par mainīgo pasauli nerunā abstrakti, bet visai konkrēti – izmaiņas pasaulē tiek pārdzīvotas subjektīvi, pat vienas sabiedrības dažādu sabiedrības slāņu pārstāvji reaģē savādāk. Referāta mērķis ir parādīt dažādus Vecajā Derībā pārstāvētos priekšstatus par mainīgo pasauli un aplūkot dažus piemērus.

Mainīgās pasaules vērtējums Vecās Derības tekstos ir atkarīgs no priekšstata par ideālo Dieva radītās pasaules kārtību. Parasti viss, kas notiek atbilstoši tai (gan cikliski, gan lineāri procesi), tiek uztverts kā kaut kas dabisks, savukārt negaidītas izmaiņas šajā kārtībā prasīja teoloģisku skaidrojumu. Kā norāda šveiciešu teologs Valters Dītrihs (*Walter Dietrich*), šādos gadījumos jauna, grūti izskaidrojama pieredze (gan individuāla, gan kolektīva) visbiežāk tiek reducēta uz vieglāk saprotamiem cēloņiem un sekām, lai pēc tam to varētu atvērt ar jau zināmu priekšstatu palīdzību. Vecās Derības tekstos ir arī novērojama attieksmes maiņa pret noteiktiem fenomeniem, piemēram, dažādos vēsturiskos apstākļos karu atšķirīgi vērtē (pieredzot visumā mierīgus laikus Ahmenīdu impērijas sastāvā, tradicionālie priekšstati par karu kā efektīvu līdzekli atrisināt konfliktus tiek kritizēti, to vietā uzsverot mieru un taisnīgu pieeju konflikta risināšanā (Jes 2:3–4)).

Referātā detalizētāk aplūkoti piemēri no diviem hellēnisma perioda Vecās Derības tekstiem: Mācītāja un Daniēla grāmatas (konkrētāk Dan 7–12). Lai arī biežāk trimdas laika Vecās Derības tekstus izvēlas kā ilustrāciju tam, kā jūdi bija ierauti sarežģītos vēsturiskos notikumos, tomēr vēlinie Vecās Derības teksti kalpo par pateicīgiem piemēriem salīdzinājumam, jo tajos var redzēt diskusiju ar agrākajām Vecajā Derībā pārstāvētajām tradīcijām.

Mācītājs mūsdienās joprojām skaitās viens no pretrunīgākajiem Vecās Derības tekstiem. Mācītāja grāmatas teksts vairākkārt uzsver, ka cilvēks iepriekš nevar zināt, kas un kā tieši mainīsies (kas notiks tuvākajā nākotnē, kad cilvēks mirs u. tml.). Šāda nākotnes nepārskatāmība autoru noved pie secinājuma, ka cilvēks savā dzīvē tā pa īstam nevar neko plānot. Līdz ar to Mācītāja autors neiesaka tiekties pēc kaut kā nedroša, tajā pašā laikā cilvēks tiek aicināts darīt labu un baudīt labo. Neziņā par nākotni var saskatīt arī ko pozitīvu (Māc 11:2), piemēram, motivāciju palīdzēt tiem, kam tas ir nepieciešams.

Dan 7–12 ir apokaliptiska rakstura teksts, kurā atbalsojas Makabeju sacelšanās notikumi, kad jūdu vidū atkal pieaug izteikti noraidoša attieksme pret dažādu svešu valdnieku pretenzijām. Teksta uzdevums ir mierināt dievbijīgos lasītājus, uzsverot izturību vajāšanu un netaisnības laikā. Lielās pārmaiņas nodarbināja daudzu ticīgo prātus par to, ko gaidīt nākotnē, tāpēc Dan 7–12 atbilde akcentē cerību uz augšāmcelšanos

(pieredzētās ciešanas šīs dzīves laikā tiks kompensētas). Lai arī pašiem jūdiem vajag stāties pretī svešām varām, tomēr Dan 7–12 uzsver, ka pašu spēkiem būs par maz un izšķirošā loma piederēs Dievam, kurš uzveiks visus pretiniekus un nodibinās savu valstību.

Izmantotā literatūra

1. Dietrich, Walter, *Ungesicherter Friede? Das Ringen um ein neues Sicherheitsdenken im Alten Testament*, Walter Dietrich, Hg. *Theopolitik: Studien zu Theologie und Ethik des Alten Testaments*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 2002.
2. Keel, Othmar und Silvia Schroer, *Schöpfung: Biblische Theologien im Kontext altorientalischen Religionen*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2002.
3. Koch, Klaus, *Die Reiche der Welt und der kommende Menschensohn: Studien zum Danielbuch*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1995.
4. Krüger, Thomas, *Qoheleth: A Commentary*, Minneapolis: Fortress Press, 2004.
5. Otto, Eckart, *Krieg und Frieden in der Hebräischen Bibel und im Alten Orient: Aspekte für eine Friedensordnung in der Moderne*, Stuttgart: Kohlhammer, 1999.